

Parlament czeski odrzucił umowę z Watykanem

Autor tekstu: **Aleksander Merker**

Tradycje laickie, a zwłaszcza antykatolickie, w Czechach są bardzo silne. Pamięta się spalenie na stosie Jana Husa i katolicyzm zaborców - Habsburgów. Gdy u zarania niepodległości po I wojnie światowej stworzono prawną możliwość wystąpienia z Kościoła i zadeklarowania się jako „bezwyznaniowy”, skorzystał z tego co piąty Czech. Ówczesny nuncjusz w Pradze pisał z wyrzutem do papieża, że wysłał go do kraju heretyków. W okresie międzywojennym nie było w rządach i w parlamencie czechosłowackim tendencji do zawarcia konkordatu. Wskutek zręcznych działań dyplomatycznych Watykanu doszło jednak do parafowania w dniu 17 grudnia 1927 r. modus vivendi, czyli umowy tymczasowej, nie wymagającej ratyfikacji. Ustaliła ona sieć diecezji w Czechosłowacji, jednak — wbrew punktowi 1 modus vivendi - dostosowanie granic tych diecezji do granic państwowych Czechosłowacji nastąpiło dopiero po II wojnie światowej, w 1975 r. Modus vivendi wprowadził wymóg obywatelstwa czechosłowackiego dla biskupów i prowincjałów zakonnych. Biskupi ponadto zostali zobowiązani do składania przysięgi na wierność Republice.

Możliwość „czechizacji”, czyli uregulowania sytuacji Kościoła Katolickiego w innych krajach obozu socjalistycznego tak jak jego sytuacji w Czechosłowacji, po II wojnie światowej spędzała sen z powiek biskupom w tych innych krajach. Zlikwidowano zakony. Upaństwowiono cmentarze grzebalne. Nie wspominał o nich odrzucony układ (z 25 lipca 2002 r.), zatem upaństwowienie to miało pozostać w mocy. Poza tym w Czechosłowacji konsekwentnie zastosowano znane tam metody józefinizmu, czyli systemu wprowadzonego w cesarstwie austriackim przez Józefa II. Poddał on Kościół Katolicki ostremu nadzorowi państwa. Skonfiskował znaczną część majątku kościelnego, ale zarazem wprowadził stałe zaopatrzenie finansowe księży przez państwo. Ta ostatnia zasada obowiązuje nadal w Republice Czeskiej, a jej utrzymanie przewidywał art. 17 ust. 2 odrzuconego układu.

W latach 2000-2002 odbyło się 14 posiedzeń przygotowujących tekst umowy czesko-watykańskiej. Ich wynikiem był tekst nazwany umową, chociaż ze względu na wszechstronne uregulowanie sytuacji Kościoła Katolickiego faktycznie był to tekst konkordatu. Brak takiego określenia miał zapewne osłabić opór wobec umowy w Czechach. Podobnie zresztą tylko w preambule umowy wymienia się prawo kanoniczne, zaś w jej artykułach prawo to określa się enigmatycznie jako „przepisy Kościoła”. Ponadto konstytucja Republiki Czeskiej z dnia 16 grudnia 1992 r. mówiła o umowach międzynarodowych (art. 49), ale zarówno ona, jak i dotycząca sytuacji prawnej kościołów Karta Podstawowych Praw i Wolności (art. 16) z tej samej daty nie przewidywały konkordatu, choć także nie zakazywały jego zawarcia.

Umowa została podpisana 25 lipca 2002 r., ze strony czeskiej przez wicepremiera i zarazem ministra spraw zagranicznych Cyrila Svobodę, który także referował ją 15 października 2002 r. na posiedzeniu Izby Poselskiej. Jego przemówienie było bardzo ogólne. Podkreślił, że umowa nie pogorszy sytuacji innych kościołów i związków wyznaniowych. Zainteresowanie posłów było tak nikłe, że przewodniczący Izby musiał mu przerwać i poprosić posłów, by zdecydowali się czy chcą słuchać, czy też wyjść z sali posiedzeń. Wicepremier prosił o dyskusję nad umową w styczniu 2003 r., lecz doszło do niej dopiero 21 maja 2003 r. Poseł sprawozdawca, Jan Zahradil, nie krył swego niezadowolnienia z umowy, choć głównie krytykował rząd za nieinformowanie parlamentu o przebiegu rozmów z Watykanem (skąd my to znamy?!). Dyskutowało 11 posłów, 4 z nich broniło umowy, powołując się na wolę czeskich katolików, a jeden z nich — Miroslav Výborný — argumentował, że ewentualne odrzucenie umowy i tak nie zaszkodzi Stolicy Apostolskiej. 7 posłów krytykowało umowę za brak precyzji prawnej, brak określenia prymatu prawa stanowionego przez państwo nad prawem kanonicznym, niebezpieczeństwo dyskryminacji innych kościołów. Poseł z ramienia Komunistycznej Partii Czech i Moraw Miroslav Opálka argumentował, że katolicy nie potrzebują tej umowy, bo dla określenia stosunków pomiędzy państwem a Kościołem mają przecież w Biblii rozdział XIII listu Pawła do Rzymian i list Piotra mówiący o zachowaniu się chrześcijan wśród niewierzących. W głosowaniu wniosek o odrzucenie umowy poparło 110 posłów, przeciw było 39, wstrzymało się od głosu 28.

Tekst odrzuconej umowy publikuje się w Polsce po raz pierwszy.

Charakteryzuje ją chęć zabezpieczenia się ze strony watykańskiej przed powtórzeniem się sytuacji z okresu socjalistycznej Czechosłowacji (art. 6 i 10), zaś po stronie czeskiej chęć zaakcentowania świeckiego charakteru państwa (art. 5 ust. 1) i uzyskania od strony watykańskiej swoistego „świadczenia moralności” dla obecnych władz (art. 4). Umowa nie przewidywała minimalnego udziału władz państwa w procedurze mianowania biskupów diecezjalnych (art. 6), mianowicie poufnego zawiadomiania rządu przez Watykan o osobie zamierzonego nominata. Tę procedurę przewidywał czechosłowacki modus vivendi z 1927 r. (pkt. IV), a także polski konkordat z 1993 r. (art. 11). Większość przepisów umowy przyznaje Kościołowi Katolickiemu prawa przewidywane w większości konkordatów. Odroczone dalsze rozmowy o zwrocie upaństwowionego majątku kościelnego (art. 17 ust. 1). Przed podziałem Czechosłowacji zwrócono instytucjom kościelnym i zakonnym szereg nieruchomości imiennie wymienionych w załącznikach do dwu ustaw z 19 lipca 1990 r. i 18 lipca 1991 r. Dalsze rozmowy utknęły jednak w martwym punkcie. Dość dziwny przepis (art. 15 ust. 1 lit. c) zapewne ma na celu umożliwienie zwrotu zakonom prawa własności nieruchomości klasztornych, w których po likwidacji klasztoru urządzono więzienia — ale bez usuwania z nich więzień, których zapewne nie ma dokąd przenieść. Były także postanowienia, których umieszczenie w umowie pomiędzy Państwem a Stolicą Apostolską było zbędne, a nawet może dziwić (art. 7 i 8). Osobliwością występującą po raz pierwszy w historii umów typu konkordatowego jest uregulowanie trybu wypowiedzenia umowy (art. 21 ust. 3). Zapewne rozmówcy ze strony czeskiej uważali, że bez takiego przepisu umowa nie zostanie ratyfikowana przez parlament.

*

[Niepublikowana dotychczas w Polsce Umowa między Republiką Czeską a Stolicą Apostolską o uregulowaniu stosunków wzajemnych, podpisana 25 lipca 2002 r.](#)

Zobacz także te strony:

[Czeskie przygody okołokonkordatowe](#)

Aleksander Merker

Były dyrektor generalny Urzędu ds. Wyznań w Warszawie.

[Pokaż inne teksty autora](#)

(Publikacja: 24-01-2004)

[Oryginał.](#) (<http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,3214>)

Contents Copyright © 2000-2008 Mariusz Agnosiewicz

Programming Copyright © 2001-2008 Michał Przech

Autorem tej witryny jest Michał Przech, zwany niżej Autorem.

Właścicielem witryny są Mariusz Agnosiewicz oraz Autor.

Żadna część niniejszych opracowań nie może być wykorzystywana w celach komercyjnych, bez uprzedniej pisemnej zgody Właściciela, który zastrzega sobie niniejszym wszelkie prawa, przewidziane

w przepisach szczególnych, oraz zgodnie z prawem cywilnym i handlowym, w szczególności z tytułu praw autorskich, wynalazczych, znaków towarowych do tej witryny i jakiegokolwiek ich części.

Wszystkie strony tego serwisu, wliczając w to strukturę katalogów, skrypty oraz inne programy komputerowe, zostały wytworzone i są administrowane przez Autora.

Stanowią one wyłączną własność Właściciela. Właściciel zastrzega sobie prawo do okresowych modyfikacji zawartości tej witryny oraz opisu niniejszych Praw Autorskich bez uprzedniego powiadomienia. Jeżeli nie akceptujesz tej polityki możesz nie odwiedzać tej witryny i nie korzystać z jej zasobów.

Informacje zawarte na tej witrynie przeznaczone są do użytku prywatnego osób odwiedzających te strony. Można je pobierać, drukować i przeglądać jedynie w celach informacyjnych, bez czerpania z tego tytułu korzyści finansowych lub pobierania wynagrodzenia w dowolnej formie. Modyfikacja zawartości stron oraz skryptów jest zabroniona. Niniejszym udziela się zgody na swobodne kopiowanie dokumentów serwisu Racjonalista.pl tak w formie elektronicznej, jak i drukowanej, w celach innych niż handlowe, z zachowaniem tej informacji.

Plik PDF, który czytasz, może być rozpowszechniany jedynie w formie oryginalnej, w jakiej występuje na witrynie. **Plik ten nie może być traktowany jako oficjalna lub oryginalna wersja tekstu, jaki zawiera.**

Treść tego zapisu stosuje się do wersji zarówno polsko jak i angielskojęzycznych serwisu pod domenami Racjonalista.pl, TheRationalist.eu.org oraz Neutrum.eu.org.

Wszelkie pytania prosimy kierować do redakcja@racjonalista.pl